

Balázs Katalin

Ismeretlen tájak

Honvagy ismeretlen táj iránt Chilf Mária installációja

- Modem, Debrecen
- 2009. március 26 – április 26.

A MODEOM hatalmas épületkomplexumának rejtett zugában hét emberalak a kora tavaszi, áthatóan zöld fűben. Hét nem-is-ember-ember, fehér ruhában, lábukon egy-egy elhordott, a személyes utak, megtett távolságok emlékét őrző cipő. Fejüket a zöld fűbe, a földbe temetik. Mit figyelnek? Mi elől menekülnek? Vagy már megszabadultak és boldogan merednek maguk alá, önmagukba? CHILF MÁRIA Földényi F. Lászlónak a melankólia és boldogság természetét firtató írásában lelt rá a munkájához illeszkedő címre – *Honvagy ismeretlen táj után*. „Aki igazán melankolikus, az észreveszi, hogy a dolgoknak van egy ismeretlen arca is. Örökös honvágyat fog érezni az ismeretlen táj iránt, amely felé az az arc tekint.”¹ Az ismeretlen, de mégis ismerősnek vélt táj nem először bukkan fel és lép előtérbe Chilf Mária alkotásaiban. Munkái elszakíthatatlan egységben léteznek a tájjal,

¹ Földényi F. László: *Boldogság és melankólia, avagy időszertütlenségünk dicsérete*, in: *Az ész álma. 33 esszé (2000–2007)*, Kalligram, 2008; 44–61. o.

CHILF MÁRIA
Honvagy ismeretlen táj iránt, 2009, MODEM, Debrecen; © fotó: Eln Ferenc

a természettel; nemcsak a természet „külső”, mélyen átélt és megértett rejtélyességbe burkolózó képeivel, hanem a legbelsőbb tájjal is. A belső táj legnyilvánvalóbb elemei – a biológiai formulák, a vénák, a szervek, testünk belső titkai – a szürreál-figuralitás és a szürreál-absztrakció nyelvét egyaránt használó Chilf-akvarellek állandó motívumai, amelyek a természettudomány szilárd talaján megérthetők, ábrázolhatók és értelmezhetők, és mégis a legnagyobb titok rejlik bennük: az élet apró elemeinek, a rendszer rejtett működésének a titka. Chilf Mária mindig hangsúlyozza ezt az őrjítő majdnem-érthetőséget, mely ugyanakkor mindig elfedi a lényegét. Az ábrázolt, logikusnak tűnő gépezetek nem működnek – pusztán látszat-mechanikák, pszeudo-rendszerek. A honvagy tárgya talán éppen ez: az általuk felvázolt rejtély. Ismét Földényivel élve: „Az ember (...) soha nem tud megszabadulni a transzcendencia és a metafizika utáni honvágyától. Ha másért nem, önnön halandóságának tudása miatt eleve metafizikára kárhoztatott lény.”

A belső táj ábrázolása valódi tájkép formájában, a különféle alakok, a szimbólumok kivetítése megismerhetetlen önmagunk, a logikusnak tűnő, de pszeudo-rendszerek felderítését szolgálja. Ez a felderítő munka a Chilf-munkák feladata, amitől – ahogy az alkotó mondja – nem lehet szabadulni. Semmiféle dívatnak, aktualitásnak engedve sem térhet le arról az útról, amely a belső és a külső, a kint és a bent, az

CHILF MÁRIA
Honvagy ismeretlen táj iránt, 2009, MODEM, Debrecen; © fotók: Eln Ferenc

ismerős és az ismeretlen nyomozását szolgálja. Folytatja a kutatást egyre mélyebbre szállva, olykor a pokol mélyének bugyrait is megjárva, és egyúttal egyre szélesítve a kutatást, mely egyszerre a legszemélyesebb és a legegységesebb is. Állandó, honvágtyól gyötörve törekszik a megismerhetetlen (de a megismerhetőség illúziójával kecsegtető) belső-külső táj iránt.

A hét szimbolikus szám, s ez többletenergijával, -jelentéssel ruházta fel a rejtélyes, fejüket a földbe temető alakok csoportját, amint steril fehérségű védőruháikban megjelennek a múzeumi, épített környezet által körülzárt zöld, természetesnek látszó területen: a külső és belső, a természetes és a mesterséges határán. A két világ ütköztetésén túl a tágabb, egyetemesebb összefüggések irányába tágtítja az értelmezési lehetőségeket az alakok személytelensége: a mélyben rejlő összefüggéseket kereső arcok hiánya. A rejtély lényege épp ez: nem tudjuk, meglelik-e valaha, amit keresnek, és még azt is nehezen körvonalazhatjuk, vajon mit kutatnak. Keresnek vagy bujkálnak? Védőruhájuk milyen veszélyre figyelmeztet, mi a forrása a bizonytalan, testetlen fenyegetettség-érzésnek, amit maguk körül teremtenek? Nem ugyanazt látják-e, fejüket betemetve, ami elől érzékeik kioltásával elmenekültek?

Chilf Mária 2004-ben, Ulánbátorban készített már egy védőruhába öltöztetett figurákból álló munkát egy helyspecifikus művek létrehozására kijelölt kiszáradt folyómederben. Environmentet készített az environmentbe. A parlagfüvel kitömött ruhák – azaz a nem-is-emberek – olyan kört formáztak, amelyet az ejtőernyősök szoktak ugrás, zuhanás közben, még a leérkezés előtt, az alászállás közben. A földön feküdtek, egyikük hátizsákjában édesség. A közönség vehetett belőle, majd eldönthette, hova dobja a bonbonpapírt: az eleve rendkívül szemetes környezetet szennyezi tovább, vagy az odakészített kukába dobja. Ez a mű a döntő pillanatban kiváltott reakciót éles élet-halál kérdéssé tette.

A MODEM belső kertjének védőruhás figuráit már csak a keresés, a menekülés, az ismeretlen keltette lenyűgözöttség, „tájbavettség” köti össze. A lábukon cipőként hordott, egyéni utak emléke hordozza egyéniségüket az egyetemessé növelt tájban, amiről már nem tudjuk, valós, külső táj-e, mesterségesen fenntartott természetes környezet vagy a belső táj építménye és zöld tisztása.

Chilf Mária mutatott nekem egy neves természettudomány-népszerűsítő magazinból származó fényképet, amelyen egy buddhista szerzetes látható, amint fejét a földbe dugva előre-görnyed. Ez a szerzetes – a teste felett aratott győzelem nevében – tizenöt percig bírta ebben a maga által választott helyzetben. Példáját a művész maga is követte, videódokumentum létezik róla. Lehet ezt az állapotot kimerevíteni, örökervényűvé tenni? Itt talán épp ez történik.